

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม
ของชุมชนบ้านท่าจูด จังหวัดพังงา

The Potential Development Model of Participation in Community-Based Tourism
of Ban Tha Jud Community, Phang-Nga Province

ณัฐสินี ชอบตรง

Nutsinee Chobtrong

อรุณวรรณ มุขแก้ว

Arunwan Mukkaew

ชนดล หนูน้อย

Thanadon Noonoi

วิทยาลัยชุมชนพังงา

Phang-nga Community College

E-mail: natsinee.cho@pngcc.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 23 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด จังหวัดพังงา 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด จังหวัดพังงา และ 3) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด จังหวัดพังงา

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามก่อนการฝึกอบรมและแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนบ้านท่าจูดมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย แม่น้ำตะกั่วป่า คังควนถ้ำ สวนมังคุด วิหารเซียนช่งเยี่ยงไท่ สำนักสงฆ์ควนถ้ำ ตำหนักพระโพธิสัตว์กวนอิม 109 2. ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาจุดขายสินค้าของชุมชน เพื่อรวมสินค้าและกระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ต้องการให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน และต้องการพัฒนารูปแบบของสินค้าท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยว ต้องการให้มี

การส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว การนำเสนอผลิตภัณฑ์มังคุดให้มีอัตลักษณ์ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี และ 60 ปีขึ้นไป สถานภาพโสด จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท โดยระดับความรู้ความเข้าใจที่มีก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในการอบรมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การมีส่วนร่วมของชุมชน

ABSTRACT

The objectives of the research were : (1) to survey and collect tourism resources data of Ban Tha Jud Community, Phang-nga Province (2) to study the guideline of participation community based tourism management of Ban Tha Jud Community, Phang-nga Province and 3) to convey the knowledge of community tourism management to tourism beneficiaries of Ban Tha Jud Community. The process in the study involved both qualitative and quantitative research methods research based on the data conducted through tourism resource audit sheet, interview and questionnaire. The outcome of research revealed that : 1. The important tourism resources of Ban Tha Jud Community are Eco-tourism and Cultural learning route, TakuaPa River, Khung Khuan Tham, Mangosteen Garden, Viharn Sien Song Yeng Tai, Khuan Tham Monastery and Guan Yin Bodhisattva Palace 109. 2. The requirement for community tourism development needed to develop a community selling point for consolidate and distribute tourists into the area. To promote tourism activities in the community, Create a travel itinerary and develop a model of local goods with tourism to promote tourism marketing. Presentation of Mangosteen Products to Identify and the development of tourist sites to meet the standards of hospitality. 3. The transfer of knowledge on the management of tourism by the community to tourism beneficiaries of Ban Tha Jud Community found that most participants were female. Most of them were between 40 - 49 years old and over 60 years old. Single and graduated status in upper secondary/vocational high school. Most of them were farmer, Earnings per month were lower than 10,000 baht. The level of knowledge and understanding of the participants increased from a moderate to a high level.

Keywords: potential development model, community-based tourism, participation

1. บทนำ

การท่องเที่ยวตามแนวทางของโมเดลเศรษฐกิจ BCG จะพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่ยั่งยืน (Sustainable tourism) หนึ่งในแนวทางที่สำคัญคือการประยุกต์ใช้ “Happy Model: โมเดลอารมณ์ดี มีความสุข” ที่เป็นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการให้แก่พื้นที่แต่ละจังหวัดด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทย ชูอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ด้วยสินค้าและบริการ ตลอดจนสื่อสารเรื่องราวและจุดเด่นแต่ละแห่งเชื่อมโยงกับจุดแข็งของประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการท่องเที่ยวเหล่านี้ ไม่เพียงทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน แต่เป็นการเชื่อมโยงสู่ภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ เป็นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพทั้งระบบด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม สามารถเพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวให้สูงขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

จังหวัดพังงา เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ภาคใต้ตอนบนติดชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพังงาเป็นภูเขาสลับซับซ้อนทอดเป็นแนวยาวจากทิศเหนือไปทิศใต้ มีชายฝั่งทะเลยาวลาดลงจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกลงสู่ทะเลอันดามัน จังหวัดพังงามีความหลากหลายทางการท่องเที่ยว ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน สุขภาพหรือสปา น้ำพุร้อน การท่องเที่ยวทางทะเล และยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากสถิตินักท่องเที่ยวปี 2565 พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยว 1,314,423 คน สร้างรายได้ให้กับจังหวัดพังงา 6,095 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) นอกจากนี้ยังพบว่ามียอดการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพังงาเพิ่มมากขึ้นหลังจากสถานการณ์โควิด

ชุม ชน บ้านท่า จูด จังหวัดพังงามีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ เช่น คุ้งควนถ้ำ ล่องเรือแคนู และมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่องนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยว (สถาบันลูกโลกสีเขียว, 2566) ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีการดำเนินการอย่างรอบคอบและต้องให้ความสำคัญกับ กระบวนการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้ชุมชนบ้านท่าจูดมีความยั่งยืนในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสิ่งที่จะกระทบต่อชุมชนในอนาคต เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในชุมชน ชุมชนบ้านท่าจูดมีทรัพยากรบุคคลที่มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และมีผู้ประกอบการที่มีความสนใจในด้านการท่องเที่ยว ทั้งสองปัจจัยนี้จะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ดี โดยชุมชนบ้านท่าจูดได้มีการรวมกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ ในการรวมกลุ่มเพื่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวนี้เป็นการเริ่มต้นของชุมชนที่มีความคาดหวังที่จะให้เกิดการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม

คณะนักวิจัยจึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าจูดให้มีความพร้อมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในฐานะของผู้ที่เป็นเจ้าบ้านและเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ของตนเอง โดยมีแนวคิดที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเติมเต็มสิ่งที่ชุมชนต้องการ โดยการวิจัย

แบบมีส่วนร่วมที่มีการศึกษาบริบทของพื้นที่ การประชุมกลุ่มย่อย การฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างไม่เป็นทางการ และการประเมินผล โดยความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และคณะนักวิจัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนบ้านท่าจูดมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้ให้กับชุมชน จากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการพัฒนาแบบคู่ขนาน ทั้งด้านปัจจัยสนับสนุน โครงสร้างพื้นฐานและด้านความสามารถในการจัดการของบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อสร้างมาตรฐานการบริการและยึดหลักการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดใน ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน และยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด จังหวัดพังงา
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด จังหวัดพังงา
- 2.3 เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนแก่กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้การวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

- 1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าจูด
- 2) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด
- 3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด

3.2 ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ

- 1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าจูด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่าง จำนวน 5 คน

2) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างจำนวน 15 คน เพื่อเลือกบุคคลที่มีความรอบรู้ในการให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนบ้านท่าจูดที่คัดเลือกโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จำนวน 30 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือชิ้นที่ 1 แบบฟอร์มแบบสำรวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือที่ใช้สำรวจและประเมินทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชนบ้านท่าจูด

เครื่องมือชิ้นที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าจูด ส่วนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

เครื่องมือชิ้นที่ 3 แบบสอบถามก่อนการฝึกอบรมและแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม เป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยของชูศรี วงศ์รัตนะ (2553) ดังนี้ 4.50–5.00 แปลว่า มากที่สุด 3.50–4.49 แปลว่า มาก 2.50–3.49 แปลว่า ปานกลาง 1.50–2.49 แปลว่า น้อย 1.00–1.49 แปลว่า น้อยที่สุด

3.4 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามโดยการตรวจสอบความชัดเจนของการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการวัด การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำเครื่องมือทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงจำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาชได้ค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งมีค่าใกล้ 1 แสดงความ น่าเชื่อถือได้ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2548) จากนั้นปรับปรุงเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์และนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าจูด ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์สถานการณ์ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าจูด และความต้องการ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด

ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ความคิดเห็นของก่อนการฝึกอบรมและแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

การสำรวจข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด จากการศึกษาทบทวนเอกสารทางวิชาการร่วมกับการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด พบว่า ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าจูดที่ได้จากการสำรวจ มีดังนี้ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ คือ แม่น้ำตะกั่วป่า คุ้งควนถ้ำ 2) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือ วิหารเขียนช่งเยี่ยงไต้ สำนักสงฆ์ควนถ้ำ ตำหนักพระโพธิสัตว์กวนอิม 109 3) ทรัพยากรมหรรรรมและปรากฏการณ์สำคัญ คือ งานประเพณี ทำบุญผลไม้ ถือศีลกินผัก 4) ทรัพยากรด้านกิจกรรม คือ ล่องเรือแคนู ชมป่าชายเลน เดินป่าคุ้งควนถ้ำ การทำผ้ามัดย้อมจากลูกตะบูน การทำขนมพริก (ขนมจากมะพร้าวอ่อนผสมเนื้อลูกจาก) 5) ทรัพยากรด้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ สวนมังคุด สวนทุเรียน 5) ทรัพยากรด้านสัตว์น้ำ คือ กุ้ง หอย ปู ปลา

การศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูดได้มีการจัดกิจกรรมการสนทนาแบบกลุ่ม 2 ครั้ง แบ่งเป็น ครั้งที่ 1 เป็นการสนทนาแบบกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด ประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับคณะนักวิจัย และครั้งที่ 2 เป็นการสนทนาแบบกลุ่ม บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูดร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บุคลากรด้านการศึกษา ร่วมกับคณะนักวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านท่าจูดมีการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชน คือ กิจกรรมล่องเรือแคนูชมป่าชายเลน เดินป่าคุ้งควนถ้ำ กิจกรรมการทำผ้ามัดย้อมจากลูกตะบูน กิจกรรมทำขนมพริก (ขนมจากมะพร้าวอ่อนผสมเนื้อลูกจาก) การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อเป็นของฝาก ได้แก่ มังคุดสามรส ไชร์ปิ้งมังคุด ไวน์มังคุด เครื่องแกง การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูดมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกันดำเนินงาน มีการจัดการผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ สมาชิก มีการจัดสรรเงินบางส่วนเข้ากลุ่ม และมีหน่วยงานหลายหน่วยงานให้การสนับสนุน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน วิทยาลัยชุมชนพังงา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เป็นต้น

ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด คือ ต้องการให้มีการพัฒนาจุดขายสินค้าของชุมชนรวมกันในหมู่บ้านเพื่อรวมสินค้าและกระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ต้องการให้มีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน จัดทำเส้นทางท่องเที่ยว ต้องการให้มีการพัฒนารูปแบบของสินค้าท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยว ต้องการให้มีการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ มีการนำเสนอของดีประจำอำเภอ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากมังคุดให้มีอัตลักษณ์ ต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ทำให้คณะนักวิจัยได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรในการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้และพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด

คณะนักวิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด โดยคณะวิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และประชุมคณะนักวิจัยร่วมกันเพื่อการออกแบบกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าจูด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และเพื่อพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูดให้มีองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัย จำนวน 3 วัน ซึ่งมีการบรรยาย โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ การประเมินผลการฝึกอบรมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี และ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มี สถานภาพโสด และจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. อาชีพเป็นเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม รองลงมา คือ ความพร้อมของสถานที่ฝึกอบรม มีระดับความเหมาะสมในระดับมาก ระดับความรู้ความเข้าใจในการอบรมและระดับความรู้ความเข้าใจในการเป็นเจ้าของที่ดีที่มีก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าจูด คณะทำงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าจูดได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด ดังนี้

4.1 ด้านองค์กร (คณะทำงาน) ได้แก่

- 1) มีแต่งตั้งคณะทำงานการท่องเที่ยวชุมชน
- 2) การประชุมเดือนละ 1 ครั้ง
- 3) สมาชิกทุกคนต้องเข้าหุ้น หุ้นละ 100 บาท อย่างน้อย 1 หุ้น
- 4) สมาชิกทุกคนที่มีรายได้จะต้องจ่าย 10% ของรายได้ แต่ละครึ่งให้กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านท่าจูด โดยจะนำรายได้ส่วนนี้ไปใช้ในกิจการสาธารณประโยชน์ เช่น ทุนการศึกษาเด็กยากจน ช่วยเหลือคนชรา และค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมของกลุ่ม

4.2 ด้านกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น การเก็บผลไม้ (มังคุด ทุเรียน เงาะ ลองกอง) การแปรรูปมังคุด การทำผ้ามัดย้อมจากลูกตะบูน การทำขนมพริก (ขนมจากมะพร้าวอ่อนผสมเนื้อลูกจาก)
- 2) กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การนั่งเรือแคนู กิจกรรมการปลูกต้นไม้
- 3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวผจญภัย เดินป่า ส่องสัตว์
- 4) กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ เช่น การจัดทำสินค้าของที่ระลึกของชุมชนบ้านท่าจูด เช่น การทำเสื่อมัดย้อม กระเป๋ามัดย้อม หมวกมัดย้อม ตะกร้าสานจากก้านจาก
- 5) ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วิหารเซียนช่งเหยียงไท่ สำนักสงฆ์ควนถ้ำ ตำหนักพระโพธิสัตว์ กวนอิม 109
- 6) ด้านการเกษตร การทำสวนมังคุดคุณภาพ

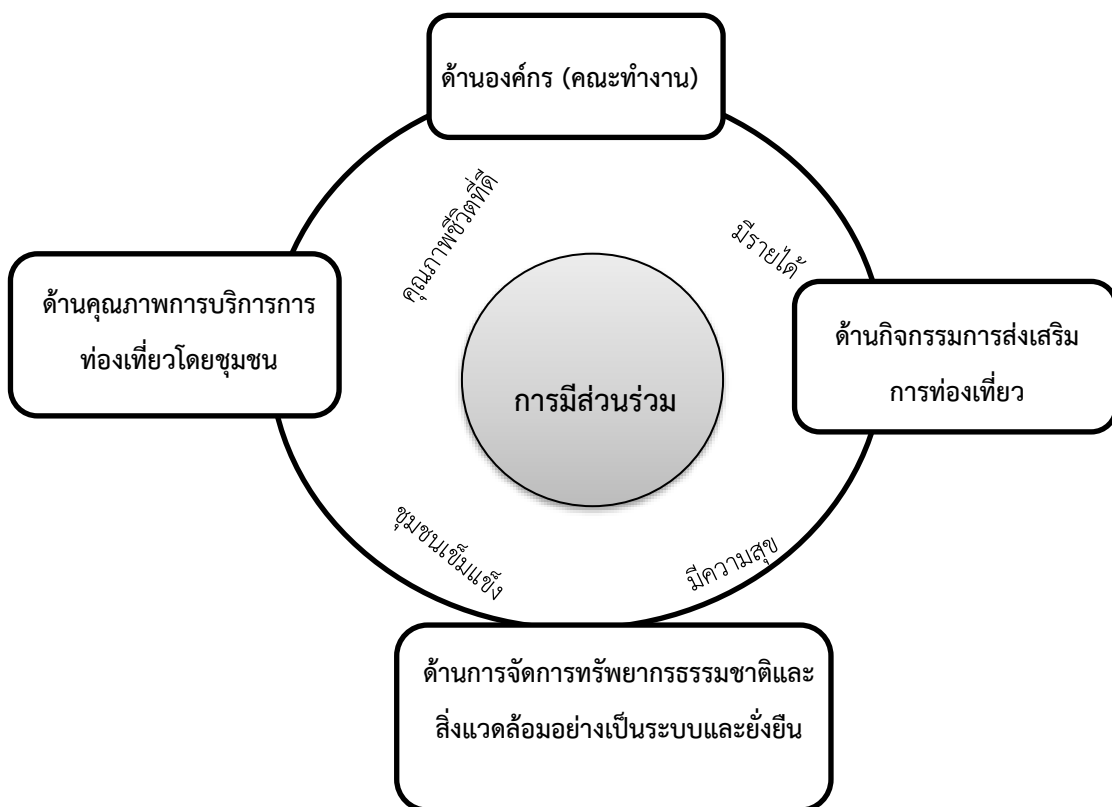
7) ด้านการบริการอาหาร โดยการส่งเสริมให้มีการรับประทานอาหารที่บ้านของท้องถิ่น เช่น น้ำพริกขยำ แกงส้มสับปะรด ต้มกะทิใบกระเจียว หยวกผัดกะปิ เป็นต้น

4.3 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

- 1) รักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ
- 2) อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- 3) กำหนดกฎ กติกาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน
- 4) ส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
- 5) การจัดการขยะในชุมชน

4.4 ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- 1) การเป็นเจ้าของที่ดี
- 2) พัฒนานักเล่าเรื่อง
- 3) พัฒนาด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ
- 4) ความสะอาด ปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านท่าจูด

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนบ้านท่าจูด จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ต้องการให้มีการพัฒนาจุดขายสินค้าของชุมชน เพื่อรวมสินค้าและกระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ต้องการให้มีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน จัดทำเส้นทางท่องเที่ยว ต้องการให้มีการพัฒนารูปแบบของสินค้าของท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยว ต้องการให้มีการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ มีการนำเสนอของดีประจำอำเภอ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากมังคุดให้มีอัตลักษณ์ ต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน ผลการศึกษาสอดคล้องกับปีวรรณ ไทยเกิด (2560) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชน เมืองเวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี ได้แก่ 1) พัฒนาปรับปรุงศักยภาพด้านข้อมูลข่าวสารอย่างเร่งด่วน 2) พัฒนาปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้ได้มาตรฐาน 3) พัฒนาปรับปรุงศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 4) พัฒนาปรับปรุงศักยภาพด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว 5) พัฒนาปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 6) พัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว 7) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในการรักษาและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เมืองเวียงสระให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐานเพื่อให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น สอดคล้องกับ Shirley (1993) หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยได้กล่าวว่า ชุมชนควรประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นการจะให้นักท่องเที่ยวเข้าท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย สื่อถึงการรับรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งจะสะท้อนถึงภาพลักษณ์ของชุมชน ให้เกิดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวและเกิดการบอกต่อของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Zapata et al. (2011) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถช่วยในการพัฒนาและบรรเทาความยากจนของชุมชนได้ และบทเรียนจากประเทศนิการากัวพบว่า การจัดการชุมชนที่ดีเป็นปัจจัยความสำเร็จและความยั่งยืนของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเริ่มต้นจากการที่คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น ๆ เนื่องจากมีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน สินค้าทางการท่องเที่ยวเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของของคนในชุมชน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในระยะยาวทั้งนี้เป็นการที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมกันปฏิบัติตามกฎ กติกา และร่วมกันพัฒนาชุมชน ทำให้สะท้อนถึงความชุมชนที่เข้มแข็ง มีความเป็นหนึ่งเดียวถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าจูด ทำให้คณะทำงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านท่าจูดนำผลจากการศึกษามาใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของปาริฉัตร ศรีหะริญ และ พรพิมล ขาเพชร (2561) ที่กล่าวว่า กุญแจสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ การมีส่วนร่วม

ร่วมชุมชนในการอนุรักษ์ และการจัดการที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติ ลักษณะเป็นการเกื้อหนุนกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง ที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จได้ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนผ่านการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ชุมชนได้นำศักยภาพของทรัพยากรทั้งคน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการร่วมมือกันของชุมชน แสดงถึงความ เป็นเจ้าของย่อมส่งผลต่อการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนาน สอดคล้องกับอรุณี กะเส็มมิ (2564) พบว่า แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในด้าน 1) ด้านการประชาสัมพันธ์ 2) ด้านการพัฒนาบุคลากร 3) ด้านความปลอดภัย 4) ด้านการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ได้ตกลงร่วมกัน 5) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ควรเป็นการพัฒนาที่มีความยั่งยืนตามแนวทางของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ที่กล่าวว่า การพัฒนาควรมีความสมดุลระหว่างความต้องการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของทรัพยากร การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพังงา องค์การบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุง อบรมบุคลากร การสร้างจุดขาย จุดเด่นให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สถานที่ท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการในชุมชนบ้านท่าจืดควรมีการร่วมมือกันสร้างมาตรฐานในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวร่วมกัน พัฒนารูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวและบริการ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเพื่อการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ทางการท่องเที่ยวในชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดพังงา

2) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยทำการศึกษาทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

3) ควรมีการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนและส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). **สถิตินักท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://www.mots.go.th>

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2548). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **การท่องเที่ยวและ การต้อนรับนักท่องเที่ยว**. สถาบันฝึกอบรมการโรงแรม และการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ไทย ยูเนี่ยน กราฟฟิกส์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์โพรเกรสซิฟ.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี. (2553). **การศึกษาศักยภาพและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดน และบ้านโดนปานัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล** (รายงานการวิจัย). คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา.
- ปิยวรรณ ไทยเกิด. (2560). **แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเวียงสระจังหวัด สุราษฎร์ธานี**. (การค้นคว้าอิสระการจัดการมหาบัณฑิต) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ภูเก็ต.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570)**. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://secretary.mots.go.th>
- สถาบันลูกโลกสีเขียว. (2566). **ชุมชนบ้านท่าจูด**. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566. จาก <https://www.greenglobeinstitute.com>
- Shirley Eber. (1993). **องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)**. สืบค้นจาก http://www.volunteerspirit.org/files/TSTA%202011_final.pdf
- Zapata, M. J., Hall, C. M., Lindo, P. & Vanderschaeghe, M. (2011). **Can communitybased tourism contribute to development and poverty alleviation? Lessons from Nicaragua**. *Current Issues in Tourism*, 14(8), 725-749.